

## ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(Представлено к.е.н., доц. Гайдучок Т. С.)

*Досліджено особливості формування соціальної відповідальності підприємств як складової соціального обліку. Автором розглядаються питання пов'язані з обліком соціальної відповідальності, що забезпечить формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства. Запропоновано підходи щодо облікового забезпечення витрат соціального характеру.*

**Ключові слова:** соціальна відповідальність; соціальний облік; соціальна звітність; соціальний пакет, не фінансова звітність.

**Постановка проблеми.** Соціальна відповідальність в умовах формування концепції збалансованої господарської діяльності – це поширення практики соціальної відповідальності в системі менеджменту на сучасному етапі трансформації економіки. В процесі формування теоретичних та практичних підходів становлення сталого національного розвитку інтеграція універсальних принципів, що стосуються прав людини та її трудових позицій, а також стандартів охорони довкілля є актуальною та своєчасною [1].

Впровадження принципів соціальної відповідальності у практику діяльності вітчизняних підприємств обумовлює необхідність у здійсненні оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності. Таку оцінку про кожний вид діяльності суб'єкта господарювання забезпечить повна та достовірна інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Тому, підприємство зацікавлене в такій системі бухгалтерського обліку, яка б висвітлювала результати економічної, екологічної і соціальної діяльності та сприяла реалізації заходів управлінського характеру.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Питання соціальної відповідальності бізнесу у своїх працях висвітлювали вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Боуен, З. І. Галушка, О. А. Грішнова, А. Керролл, А. М. Колот, М. О. Кужелев, Ю. М. Петрушенко, Н. А. Супрун, М. Фрідмен, Н. М. Шмиголь.

Суттєвий внесок у дослідження проблем формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємства, теорії та методології соціальної звітності зробили такі вчені, як М. І. Бондар, О. В. Будько, Д. О. Грицишен, І.В. Жиглей, Л. М. Кіндрацька, С. Я. Король, Н. М. Малюга, О. А. Лаговська, С.О. Левицька. Віддаючи належне науковим доробкам вчених у дослідження різних аспектів організації та методології обліку соціальної відповідальності діяльності, слід водночас зазначити, що проблеми, пов'язані з обліком соціально відповідальної потребують подальшого дослідження, що забезпечить формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень щодо діяльності підприємства.

**Метою статті** є дослідження особливостей обліково-аналітичного забезпечення соціальної відповідальності підприємств як складової соціального обліку.

**Викладення основного матеріалу.** Дієвими інструментами управління соціальною відповідальністю, як засвідчує міжнародна практика, є ведення соціального обліку та складання нефінансової звітності про результати виконання соціальних програм та доведення їх до заінтересованих сторін. На відміну від фінансової звітності, соціальна звітність не є обов'язковою, її законодавча база лише формується.

Міжнародна практика соціальної відповідальності свідчить: найбільш поширеними стандартами ведення соціального обліку та підготовки не фінансової звітності сьогодні є GRI та AA 1000, вибір яких залежить від потреб компанії; стандарт ISAE 3000 призначений для широкого кола аудиторів, які верифікують не фінансову звітність у частині екологічної, соціальної відповідальності та стійкого розвитку [3].

Щодо практичного впровадження соціального обліку, то однією з перших концепцій соціального бухгалтерського обліку в своїй діяльності застосувала Американська консалтингова фірма ABT Associates, яка в 1970 р. перевірила свої попередні річні фінансові звіти в розрізі таких питань: продуктивність праці, внесок в підвищення рівня знань, вплив діяльності фірми на сферу зайнятості, охорону здоров'я, освіту і саморозвиток, фізичне виховання, транспортне забезпечення, організація вільного часу, вплив діяльності фірми на навколишнє середовище. Через ці показники, оприлюднені у фінансовій звітності, робилась спроба визначити соціальний вплив компанії [5].

У Міжнародному стандарті ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» основними принципами соціальної відповідальності названо: підзвітність, прозорість, етичну поведінку, взаємодію з зацікавленими сторонами, додержання норм (правових та міжнародних) і прав людини [4, С. 31–32].

Практична реалізація заходів соціального забезпечення на підприємстві передбачає виконання показників соціального пакета (СП) – сукупності усіх соціальних пільг, гарантій та виплат, що надаються чи мають надаватись працівникам, та містить комплекс зобов'язань, які бере на себе роботодавець щодо трудового колективу.

Під соціальним пакетом слід розуміти винагороду за працю, яку отримує працівник підприємства окрім заробітної плати. Вартість соціального пакета може становити від третини до половини величини заробітку. При цьому кожне підприємство пропонує свій список компенсацій: одні обмежуються виконанням положень трудового законодавства, оплачуючи співробітникам лікарняні та відпустки; інші – включають у пакет безкоштовні обіди, медичні страховки, транспортні витрати, путівки на курорт, заняття в спортивних клубах; треті – надають у користування автомобіль, пільгові кредити, квартири тощо. Таким чином, соціальний пакет є мотиваційним інструментом, що інтегрує методи матеріального та нематеріального стимулювання праці, включає при цьому систему заходів, що дають можливість задовольнити потреби персоналу підприємства і безпосередньо вплинути на процес виробництва [7, 8].

Виходячи з наявної статистики, в США соціальний пакет становить 40–50 % базової заробітної плати. Основний вартісний обсяг соціального пакета в країнах Заходу (до 50%) припадає на різні види страхування, головними серед яких є медичне страхування працівників.

Обов'язковим для більшості американських і європейських компаній є два типи соціальних програм – медичного та пенсійного страхування. Їх виконання призвело до того, що витрати компаній на соціальні виплати за останні п'ять років збільшилися удвічі та становлять до 15% загальних витрат на персонал [6].

Не слід плутати соціальні гарантії, передбачені трудовим законодавством України, з додатковими пільгами, оплачуваними роботодавцем. Відповідно до Трудового кодексу власники (засновники) в Україні зобов'язані надавати працівникам основну та додаткову трудову відпустку, пільгові путівки на оздоровлення, оплачувані лікарняні, оплачувану відпустку за вагітністю та пологами, відрядження, страхові нарахування на заробітну плату.

Витрати соціального характеру в межах норм обліковуються відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» на рахунках операційних витрат. Не зовсім врегульовано питання обліку понаднормативних витрат (показників мотиваційної частини СП).

Залежно від мети соціального обліку його можна розглядати як бухгалтерський облік соціальних витрат (із введенням відповідних аналітичних субрахунків) та управлінський облік реалізації соціальних програм.

Одним із альтернативних варіантів вирішення зазначених питань – впровадження на підприємстві в рамках управлінського обліку Центру відповідальності «Соціальні затрати».

**Висновки.** Таким чином, теоретичні аспекти формування соціальної відповідальності дає можливість визначити соціальну спрямованість суб'єктів господарювання, спрямовану на задоволення інтересів всіх зацікавлених осіб з метою досягнення максимально позитивних результатів.

З метою підконтрольності цільового використання коштів, акумулювання доходів на покриття відповідних витрат доцільно створювати резерв на рахунку 477 «Забезпечення на соціальні виплати». Однак, серед регламентованих видів забезпечень соціальні забезпечення сьогодні національним П(С)БО 11 «Зобов'язання» не передбачені.

### **Список використаної літератури:**

1. Левицька С. О. Соціальна складова підприємницької діяльності як об'єкт обліку / С. О. Левицька // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. «Економіка» : збірн. наук. праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 26. – С. 114–118.

2. Будицький О. В. Облік соціально відповідальної діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком підприємства / О. В. Будицький // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 20. – С. 33–38.

3. Демидов Е. Е. Корпоративная социальная ответственность: сообразим на троих [Электронный ресурс] / Е.Е. Демидов, М.И. Николаева – Режим доступа: [http://www.cfin.ru/anticrisis/macroeconomics/government\\_program/csr.shtml](http://www.cfin.ru/anticrisis/macroeconomics/government_program/csr.shtml).

4. Neil's Brock Copenhagen Business College. – Kultorvet 2, Copenhagen K, Denmark, 2008. – 250 p.

5. S. Diaz et al. 2005. “Biodiversity regulation of ecosystem services”, in H. Hassan et al. Ecosystems and human well-being: current state and trends (Washington, DC, Island Press), pp. 297–329.

6. Єфіменко В. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні: проблеми теорії та практики / В. Єфіменко, Л. Тягнирядно // Бухгалтерський облік та аудит. – 2012. – №12. – С. 5.

7. Соціальний пакет роботодавця як засіб формування конкурентоспроможності ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/cri/control/uk/publish/article>.

8. Что такое соцпакет? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.besttraining.com.ua>.

### References:

1. Levytska, S. A. (2014), “The social component of business activities as an object accounting”, *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiia». Ser. «Ekonomika»*, no. 26, pp. 114–118.

2. Bud'ko, O. V. (2016), “Accounting for socially responsible activities as an information basis for sustainability management company”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 20, pp. 33–38.

3. Demidov, E. E. “Corporate Social responsibility: soobrazym on troyh”, [Online], available at: [http://www.cfin.ru/anticrisis/macroeconomics/government\\_program/csr.shtml](http://www.cfin.ru/anticrisis/macroeconomics/government_program/csr.shtml).

4. Neil's Brock Copenhagen Business College. – Kultorvet 2, Copenhagen K, Denmark, 2008. – 250 p.

5. S. Diaz et al. 2005. “Biodiversity regulation of ecosystem services”, in H. Hassan et al. Ecosystems and human well-being: current state and trends (Washington, DC, Island Press), pp. 297–329.

6. Efimenko, V. (2012), “Development of Accounting in Ukraine: problems of theory and practice”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 5.

7. Social benefits employers as a source of competitive labor market, [Online], available at: <http://www.dcz.gov.ua/cri/control/uk/publish/article>.

8. What such social package?, [Online], available at: <http://www.besttraining.com.ua>.

РОМАНЧУК Яна Олегівна – бакалавр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і аудит».

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку соціальної відповідальності